

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС КОМПЛЕКСНИХ ПОЛЬОВИХ ЗАНЯТЬ З УРАХУВАННЯМ ВИВЧЕННЯ ПЕРЕДОВОГО ДОСВІДУ

Відповідно до ст.2 Закону України «Про Національну гвардію України» [1] одним із завдань є участь і відсічі збройної агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони. Успішне виконання бойових (спеціальних) завдань підрозділами та частинами Національної гвардії України ґрунтується на вмілому керівництві підпорядкованими силами та засобами командирами усіх рівнів. Особливої значимості уміле керівництво військами постає в умовах сьогодення під час війни з відсічі повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти нашої держави, насамперед, для успішного виконання поставлених бойових завдань, забезпечення боєздатності підпорядкованих підрозділів та, врешті решт, збереження життя та здоров'я особового складу. Провідна роль у цьому відводиться офіцерським кадрами, основним джерелом комплектування яких є вищі військові навчальні заклади (ВВНЗ). Таким чином, від якісної підготовки здобувачів вищої освіти як майбутніх командирів, здобуття ними необхідних професійних компетентностей під час навчання залежить успішне ведення бою підрозділами Національної гвардії України та загалом виконання поставлених бойових завдань на тактичному рівні.

Важливу роль в підготовці здобувачів вищої мають саме практичні заняття під час комплексних польових занять, які надають можливість як надати необхідні практичні навички з військово-професійних компетентностей, так і оцінити рівень підготовленості здобувачів, та врешті решт, їх готовність до виконання бойових завдань. Враховуючи вимоги наказу Міністра оборони України від 15.02.2024 №120 «Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти» [2] та наявний досвід підготовки, який застосовується в окремих начальних центрах Збройних сил України та інших військових формувань, нагальною потребою постає навчання здобувачів вищої освіти у послідовному поєднанні так форм як тактичне заняття та двосторонні тактичні навчання. Причому тактичне заняття доцільно проводити за темою «Комплексне тактичне заняття», яке в комплексі з двостороннім тактичним навчанням, а також максимальним залученням викладацько-інструкторського складу суміжних навчальних дисциплін та навчальної матеріально-технічної бази, дозволяє провести його в умовах екстремальних навантажень максимально наближених до бойових.

Слід зазначити, що вимогами Директиви командувача НГУ від 24.11.2023 № Д-202 «Про організацію підготовки Національної гвардії України у 2024 році» [3] саме передбачено, що основні зусилля під час підготовки у вищих військових навчальних закладах необхідно зосередити, зокрема, на постійному оновленні змісту освітніх програм з метою набуття нових компетентностей з підготовки і застосування НГУ у складі сил оборони держави, спрямованих на підвищення рівня практичної підготовки та готовності до професійної діяльності з урахуванням досвіду ведення бойових дій ЗСУ та інших складових сил оборони України; організації освітнього процесу з використанням нових, сучасних зразків навчально-тренувальних систем та наявних ресурсів (особливу увагу звернути на підвищення кваліфікації офіцерів з питань: комплексного вогневого ураження противника, застосування безпілотних літальних апаратів, ведення радіоелектронної розвідки та радіоелектронної боротьби).

В тому числі у ході фізичної підготовки зосередити на формуванні готовності військовослужбовців до перенесення екстремальних фізичних і психологічних навантажень, вихованні морально-вольових якостей, підтриманні високої працездатності. Основним видом практичних занять уважати комплексні заняття та попутне фізичне тренування, до змісту яких обов'язково включати вправи зі спеціальної фізичної підготовки з подоланням перешкод, метанням гранат, елементами психологічної (вода, висота, вогонь, темрява, замкнений простір, постріли, вибухи, димові завіси тощо) та тактико-спеціальної підготовки, вправи на витривалість (піший марш, марш-кидок).

А з питань розвитку НМТБ, основні зусилля зосередити і на підвищення спроможностей польової НМТБ щодо проведення двосторонніх заходів підготовки підрозділів (імітаційне моделювання бойових дій, лазерні системи імітації ураження).

Тому виконуючи вимоги даної Директиви з питань вивчення та впровадження досвіду щодо якісного збору інформації заходів підготовки підрозділів, усебічного її аналізу та узагальнення, своєчасному розробленні рекомендацій та швидкому доведенні передового досвіду до підлеглого особового складу за місцями застосування, вважаю доцільним проаналізувати варіант проведення даного «Комплексного тактичного заняття», який використовується як підсумковий іспит базової військової підготовки (далі БЗВП) 354-м навчальним полком 169-го навчального центру Сухопутних військ ЗСУ.

Дане «Комплексне тактичне заняття» (далі КТЗ) проводилось на підставі Тимчасової експериментальної програми базової загальновійськової підготовки (60 діб) Головного управління доктрин та підготовки ГШ ЗСУ [4] протягом 3-х добового польового виходу на завершальному етапі навчання для удосконалення знань, умінь та навиків військовослужбовців в період з 27 по 29 квітня 2024 року, на яке були запрошені представники навчальних центрів ЗСУ: 184 навчальний центр Сухопутних військ ЗС України (с. Старичі Львівської обл.), 235 міжвидовий центр підготовки військових частин та підрозділі «Широкий лан»

ЗСУ (Миколаївська обл.), 242 загальновійськовий полігон ЗСУ (с.м.т. Гончарівське Чернігівської обл.).

Програма БЗВП та підходи до навчання розроблені з урахуванням досвіду підготовки в батальйоні вишколу особового складу («Військова школа імені полковника Є.Коновальця» окремого загону СпП «Азов» в період з 2015 по 2022 рік) та бойового досвіду 12 бригади спеціального призначення НГУ «Азов» та 3 окремої штурмової бригади ЗСУ в період повномасштабного вторгнення російської федерації переважно за стандартами НАТО. КТЗ проводилось з особовим складом рекрутів 1-го батальйону (1, 2, 3-а навчальні роти) у складі роти (по 4-и взводи в кожній) методом постановки і виконання завдань на місцевості в темний і світлий час доби. У заняттях приймають участь весь інструкторсько-викладацький склад навчального підрозділу та циклових комісій (тактики, загальновійськової підготовки). Інструкторський склад складається з головного сержанта роти, головних сержантів взводів, командирів відділень з розрахунку в середньому 10 інструкторів (!) на роту, який в основній масі складається з маючих бойовий досвід повномасштабної війни колишніх сержантів 3-ї ошбр ЗСУ та 12-ї брСпП НГУ «Азов», а також приряджених на період БЗВП сержантів з даних бригад. При цьому в кожній навчальній роті обов'язково присутній інструктор із застосування БПЛА з квадрокоптером DJI Mavic-3 для імітаційних дій скидання засобів ураження (страйкбольних гранат). Саме такий потужний кількісний та якісний склад інструкторів дозволяє дуже якісно проводити навчання та охоплювати належною увагою кожного рекрута.

Керівники занять ставлять бойові завдання підрозділам максимально наближені до бойових умов. Усі навчальні питання протягом усього комплексного тактичного заняття відпрацьовуються на єдиному тактичному фоні. В ході відпрацювання завдань інструкторсько-викладацький склад контролює дії тих, хто навчається, виправляє помилки та надає методичну допомогу. З метою наближення тактичної обстановки до бойових умов і удосконалення психологічної стійкості тих, хто навчається, застосовуються засоби імітації та бойові набой БМП-2 під час виконання навчасними вправ стрільб з АК. Дії противника імітуються по чергово кожним із взводів роти. В ході занять інтенсивно застосовуються технічні засоби навчання: Страйкбольна зброя, засоби лазерної імітації зброї «СкіфТеч», димові гранати, ПНБ, тепловізори, БПЛА (для скидів страйкбольних гранат на усіх ділянках занять вдень, за винятком військового стрільбища). Слід зазначити велику увагу, яка приділяється навчанню рекрутів постійному спостереженню за повітряною обстановкою з метою уникнення ураження дронами, враховуючи реалії нинішніх бойових дій, а також також використання бронетехніки (БМП, БТР) під час занять в урбанізованій місцевості, на тактополі та військовому стрільбищі, в т.ч. з бойовою стрільбою під час виконання рекрутами 2 ПВС до КС 6.18.2.5 з метою максимального наближення до бойових умов. Харчування о/с протягом 3-х діб здійснюється виключно сухим пайком шляхом видачі на 1 добу та послідувачим підвозом на кожен наступну добу до місць нічного відпочинку. В ході занять

передбачається відпочинок, але не більше 4 годин на добу, тобто здійснюється перевірка на витривалість з урахуванням умов наближених до бойових.

Заняття проводяться в складі роти протягом 3-х діб з послідовною заміною 3-х навчальних рот на 3-х основних локаціях:

- 1) дії на тактополі;
- 2) дії в урбанізованій місцевості;
- 3) виконання вправ практичних стрільб на військовому стрільбищі,

а також відпрацьовуються висування в район зосередження (після нічного відпочинку до визначеної локації та потім до місця наступного нічного відпочинку, щоденно в середньому загальною протяжністю до 10 км), розташування на місцевості (в районах нічного відпочинку).

Напередодні КТЗ визначаються:

План проведення 3-х добового КТЗ ;

Схема польового виходу;

Порядок виконання вправ практичних стрільб, а також Схеми кожного маршруту висування з визначенням контрольних точок на марші та районів ввідних, Схеми змін навчальних місць на локаціях «Дії в урбанізованій місцевості» та «Дії на тактополі» (виконання вправ практичних стрільб на військовому стрільбищі здійснюється послідовно кожним взводом), Оціночні відомості.

Заняття на тактополі проводяться зі зміною навчальних місць послідовно кожним з 4-х взводів роти:

дії у складі бойових груп, розподіл обов'язків між військовослужбовцями в бойових групах під час наступу з використанням БМП та димових гранат, зачистка траншей (1-й, 2-й взводи (група вогневого прикриття та штурмова група);

порядок посадки та спішування з БМП, розгортання в бойові порядки;

заняття взводного опорного пункту та дії в обороні (3-й взвод);

вивчення місцевості, підступів до позиції відділення;

визначення орієнтирів і відстаней до них, складання картки вогню за стандартами НАТО;

маневр під час бою;

спостереження за секторами, противником і місцевістю, за сигналами командира, порядок доповідей (у форматі «3 D»);

порядок комунікації та дублювання команд;

дії під час застосування БПЛА противником (ведення повітряної розвідки, скидання імітаційних засобів ураження);

інженерна підготовка (обладнання окопу) та РХБ захист – 4-й взвод.

Ведення наступу та оборони здійснюється з використанням імітаційних комплектів «Скіф Теч» та димів.

Під час комплексного тактичного заняття на кожній локації (за винятком військового стрільбища) та ділянці місцевості в ході маршу та нічного відпочинку проводиться тренування в евакуації поранених з поля бою, бойової машини, автомобіля, траншеї (окопу), при цьому, у всіх випадках, під час

евакуації пораненого, керівник заняття перевіряє особовий склад в питаннях прикриття військовослужбовців (того, що надає допомогу та того, кому надається допомога). Заняття супроводжуються постійним прольотом БпЛА, який імітує літальний засіб противника, проводяться скиди імітаційних засобів ураження (страйкбольні гранати). Після дій на кожній локації інструкторами проводиться дебрифінг з рекрутами з визначенням позитивних дій та недоліків.

Заняття **в урбанізованій місцевості** проводяться на території колишнього автопарку з одно-, двох-, п'ятиповерховими будівлями зі зміною 4-х навчальних місць послідовно кожним з 4-х взводів роти:

1-й взвод. Оборона будівлі:

зайняття оборони, облаштування вогневих позицій, визначення секторів стрільби (картка вогню), організація зв'язку, ведення спостереження, порядок ведення вогню (страйкбольна зброя), зміна вогневих позицій, надання домедичної допомоги.

2-й взвод. Штурм будівлі:

організація зв'язку, порядок підходу до будівлі (з використанням димів), дії в складі штурмової групи, дії в складі вогневої групи (групи прикриття), дії в будівлі (порядок входу в будівлю, порядок огляду кімнат, дії на сходах, дії при виявленні вибухонебезпечних перешкод), порядок ведення вогню (страйкбольна зброя), надання домедичної допомоги.

3-й взвод. Зачистка будівлі:

організація зв'язку, порядок підходу до будівлі (дії в складі штурмової групи, дії в складі вогневої групи (групи прикриття), дії в будівлі, порядок входу в будівлю (порядок огляду кімнат, дії на сходах, дії при виявленні вибухонебезпечних перешкод), надання домедичної допомоги.

4-й взвод. Зачистка населеного пункту з використанням БТР:

організація зв'язку, пересування в населеному пункті у взаємодії з БТР (подолання доріг, перехресть), порядок підходу до будівлі (дії в складі штурмової групи, дії в складі вогневої групи (групи прикриття), дії в будівлі (порядок входу в будівлю, порядок огляду кімнат, дії на сходах, дії при виявленні вибухонебезпечних перешкод), надання домедичної допомоги (евакуація пораненого з БТР), доставка БК та переміщення БК.

Проведення штурму та оборони будівлі здійснюється з використанням Страйкбольної зброї, димів та БпЛА (ведення розвідки та скиди імітаційних засобів ураження (страйкбольні гранати).

Під час виконання вправ практичних стрільб на військовому стрільбищі рекрутами повзводно послідовно виконується 5-ть (!) вправ навчальних стрільб (а не 30% особового складу випускників КІНГУ під час підсумкової атестації, та й то по одній вправі):

Вправа №1 (1 ПВС до КС 3.01.1.2). Відпрацювання здійснення першого пострілу із автомату АК -74 (АКМ),

вправа №2 (2 ПВС до КС 3.01.1.2). Тренування в влучності, швидкості та витривалості під час стрільби із автомату АК -74 (АКМ),

вправа №3 (3 ПВС до КС 3.01.1.2). Тренування в усюванні затримок під час стрільби із автомату АК -74 (АКМ),

вправа №4 (1 ПВС до КС 6.18.2.5). Зачистка МТГ(двійками , трійками) лісопосадки в складі відділення,

вправа №5 (2 ПВС до КС 6.18.2.5). Наступ МТГ(двійками , трійками) в складі відділення.

Останні дві вправи виконуються з використанням БМП-2, причому вправа №5 з бойовою стрільбою з гармати для максимального наближення до бойових умов та вироблення психологічної стійкості навчаємих.

Слід окремо зазначити про значну увагу, яка приділяється психологічній готовності до ведення бойових дій в ході «Психологічної підготовки» курсу БЗВП, і не лише під час аудиторних занять (50% часу навчальної дисципліни), а в першу чергу, в ході практичних занять, під час яких військовослужбовці практично виконують дії по вогневому ураженню броньованої техніки, яка рухається на них та веде вогонь холостими пострілами, із застосуванням додаткових імітаційних засобів (вибухові пакети, звукові імітатори стрільби) для вироблення звикання до звуків пострілів та вибухів; проводиться обкатка в окопі разом з інструктором, а потім самостійно, тощо

Висування в район зосередження (здійснення маршу в пішому порядку) в складі взводу за різними маршрутами (до 5 км) та визначеними контрольними точками, в ході якого перевіряються навички:

орієнтування на місцевості рух за азимутом;

обхід перешкод, способи дотримання вказаного напрямку руху;

дії у разі потрапляння в засідку та раптового вогневого контакту з противником з використанням імітаційних засобів, у тому числі скидів з дронів;

дії на замінованій ділянці місцевості та при виявленні мін та вибухонебезпечних предметів;

виконання завдань у складі двійки-трійки;

встановлення зв'язку з кореспондентом;

дії за сигналами оповіщення;

порядок подолання зараженої ділянки місцевості;

надання медичної допомоги.

В ході пересування відпрацьовуються ввідні (ситуативні завдання) за раніше вивченими питаннями за суміжними предметами.

Розташування на місцевості, організація безпосередньої охорони проводиться на визначеній ділянці місцевості, в ході якого перевіряються навички щодо:

обладнання місць для нічного відпочинку з дотриманням заходів маскувальної дисципліни від захисту засобів ураження противника, маскування слідів свого перебування;

виконання заходів безпосередньої охорони (дії в складі постів, під час відбиття нападу ДРГ, яка імітується інструкторами);

вибір та обладнання одиночного окопу для стрільби, його маскування, вміння визначати відстані окомірно;

надання медичної допомоги.

Практичне виконання нарощується елементами психологічного навантаження шляхом виконання різних психологічних вправ.

Приклад. Захоплення військовослужбовця в полон. На ділянці місцевості, де проводиться заняття, групою інструкторів імітуються дії ДРГ, під час яких з дотриманням заходів безпеки здійснюється захоплення 1-2 військовослужбовців, яких за допомогою ременів, шнурків фіксують. Після цього вивозять, виносять на невідому територію і розміщують з закритими очима 3-4 години без їжі і води, проводять “допит” без застосування фізичного насилля.

Таким чином, Комплексне тактичне заняття на завершальному етапі базової загальновійськової підготовки 354-го навчального полку під час 3-х добового польового виходу завдяки динаміці, максимальному охопленню навчальних дисциплін та достатній кількості досвідчених інструкторів дає змогу:

об’єктивно оцінити кожного рекрута в умовах наближених до бойових як по основним предметам навчання, так і на витривалість;

надати рекрутам необхідну індивідуальну підготовку та сформувати максимальну готовність до ведення бойових дій.

ПРОПОЗИЦІЇ:

1. На 2024-2025 навчальний рік внести зміни в РПНД навчальних дисциплін «Загальна тактика» та «Тактико-спеціальна підготовка» (а за потреби і інших навчальних дисциплін) щодо проведення під час комплексних польових занять 8 семестру з випускним курсом занять у формі:

тактичного заняття за темою «Комплексне тактичне заняття» на тактополі та ділянці урбанізованої місцевості (1-ша доба - 6 годин занять та 4 години додаткових занять під час самопідготовки, з ночівлею в польових умовах на навчальній точці в районі розміщення),

двостороннього тактичного навчання за темою «Дії взводу в наступі та обороні» на тактополі (2-й день - 6 годин занять),

проведення дебрифінгу занять в птд (2-й день - 2 годин занять самопідготовки).

2. Скласти План проведення тактичного заняття та двостороннього тактичного навчання, проект наказу начальника КІНГУ щодо їх затвердження з максимальним залученням викладацько-інструкторського складу факультету СБД.

3. Скласти розрахунок матеріально-технічного забезпечення даних занять з необхідним використанням наявної бронетехніки, імітаційних засобів, холостих набоїв, імітаційно-тренувальних систем (Стрйкбольна зброя, лазерні імітатори «СкіфТеч», «КомбатВижн», БПЛА, засобів РЕБ тощо), в тому числі підготовки та дообладнання навчального місця для проведення оборонного бою, зачистки траншей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну гвардію України [Електронний ресурс]: закон України від 13.03.2014 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>. (дата звернення: 03.10.2023).

2. Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти: Наказ Міністра оборони України від 15.02.2024 №120.

3. Про організацію підготовки Національної гвардії України у 2024 році: Директива командувача НГУ від 24.11.2023 № Д-202.

4. Тимчасова експериментальної програми базової загальновійськової підготовки: Головне управління доктрин та підготовки ГШ ЗСУ спільно з центром оперативних стандартів і методики підготовки ЗСУ, лютий 2024.